

CEZA MUHAEMES İ HUKUKU (ÖZET)

III. CEZA MUHAEMES İ KANUNUNDA YER ALAN TANIMLAR

- Şüpheli: Soruşturma evresinde, suç şüphesi altında bulunan kişi.
- Sanık: Kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişi.
- Müdafii: Şüpheli veya sanığın avukatı.
- Vekil: Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişinin avukatı.
- Soruşturma: Yetkili mercilerce suç şüphesinin öğrenilmesinden iddianamenin kabulüne kadar geçen evre.
- Kovuşturma: İddianamenin kabulüyle başlayıp, hükmün kesinleşmesine kadar geçen evre.
- İfade alma: Şüphelinin kolluk görevlileri veya Cumhuriyet savcısı tarafından suçla ilgili olarak dinlenmesi.
- Sorgu: Şüpheli veya sanığın hakim veya mahkeme tarafından suçla ilgili olarak dinlenmesi.
- Malen sorumlu: Yargılama konusu işin hükme bağlanması ve bunun kesinleşmesinden sonra, maddi ve mali sorumluluk taşıyarak hükmün sonuçlarından etkilenecek veya bunlara katlanacak kişi.
- Suçüstü:
 1. İşlenmekte olan suç.
 2. Henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra yakalanan kişinin işlediği suç.
 3. Fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç.
- Toplu suç: Aralarında iştirak iradesi bulunmasa da 3 veya daha fazla kişi tarafından işlenen suç.
- Disiplin hapsi: Kısmi bir düzeni korumak amacıyla yaptırım altına alınmış olan fiil dolayısıyla verilen, seçenek yaptırımlara çevrilemeyen, önödeme uygulanamayan, tekerrüre esas olmayan, şartla salıverilme hükümleri uygulanamayan, ertelenemeyen ve adli sicil kayıtlarına geçirilmeyen hapis.

IV. CEZA MUHAEMESİ MAKAMLARI

A. İDDİA MAKAMI

- Savcılık: Kamu davasını açma yetkisi savcılık makamına aittir. Soruşturma evresini savcılık makamı yürütür. Savcının görevi idari niteliktedir. Sulh ceza mahkemelerinde savcı duruşmaya katılmaz.. Adalet Bakanı savcıya "dava aç" emri veremez.
- Bireysel iddia makamı: Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verinceye kadar şikayetçi olduklarını bildirerek savcının açmış olduğu kamu davasına katılabilirler. Bu hallerde iddia makamı savcı ile birlikte bu kişiler tarafından da üstlenilir ve bu bireysel iddia makamı "katılan" adını alır.

B. SAVUNMA MAKAMI

- Savunma bizzat sanık ya da müdafii tarafından yapılır. Sanığın kimliği ile ilgili bilgiler dışında susma hakkı bulunmaktadır.
- Şüpheli veya sanık, müdafii seçebilecek durumda olmadığını beyan ederse, istemi halinde bir müdafii görevlendirilir.
- Kural olarak şüpheli veya sanık müdafii seçmek zorunda değildir.
- Ancak aşağıdaki hallerde müdafii bulunmayan şüpheli veya sanığa istemi aranmaksızın (zorunlu) müdafii atanır:
- » Şüpheli veya sanık çocuk ise
 - » Kendisini savunamayacak derecede malul ise
 - » Sağır ve dilsiz ise
 - » Alt sınırı 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı yapılan soruşturma ve kovuşturmalarda
 - » Şüpheli veya sanığın tutuklanması istenmişse
 - » Şüpheli veya sanık gözlem altına alınmışsa
 - » Duruşma yapılan hallerde sanık kaçak ise 2

C. YARGILAMA MAKAMI

* Hakim reddi veya çekinmesi

Hakimlerin tarafsız olması gerekmektedir. Aşağıdaki hallerde hakim davaya bakması yasaktır:

- 1) Suçtan kendisi zarar görmüşse.
- 2) Sonradan kalksa bile şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında evlilik, vesayet veya kayyımlik ilişkisi bulunmuşsa.
- 3) Şüpheli, sanık veya mağdur ile aralarında;
 - a) Kan veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy ilişkisi varsa.
 - b) Evlat edinme bağlantısı varsa.
 - c) 3. derece dahil kan hısımlığı varsa.
 - d) 2. derece dahil kayın hısımlığı varsa.
- 4) Aynı davada Cumhuriyet savcısı, adli kolluk, müdafî veya vekil olarak görev yapmışsa.
- 5) Aynı davada tanık veya bilirkişi sıfatıyla dinlenmişse.
- 6) Bir karar veya hükme katılan hakim, yüksek görevli mahkemece bu hükme ilişkin olarak verilecek karar veya hükme katılamaz.
- 7) Aynı işte soruşturma evresinde görev yapmış bulunan hakim, kovuşturma evresinde görev yapamaz.
- 8) Yargılamanın yenilenmesi halinde, önceki yargılamada görev yapan hakim, aynı işte görev alamaz.

Yukarıdaki hallerin varlığı halinde davaya bakan hakim davadan çekinmelidir. Çekinmezse reddi istenebilir.

Hakimin davaya bakmasının yasak olduğu sebepler dışında hakim tarafsızlığını şüpheyeye düşürecek diğer hallerin

varlığı halinde de hakim reddi istenebilir. Örneğin hakim sanığın nişanlısı olması, eski kiracısı olması gibi.

Hakimin davaya bakmasının yasak olduğu hallerde ya da hakim tarafsızlığını şüpheyeye düşürecek diğer hallerin

varlığı halinde hakim çekinmezse;

- 1) Cumhuriyet savcısı
- 2) Şüpheli veya sanık
- 3) Müdafî
- 4) Katılan
- 5) Vekil

Hakimin reddini isteyebilir.

Hakimin reddini istemede süre: Hakim reddi davaya bakmasının yasak olduğu hallere dayanıyorsa ret isteminde

bulunmada süre sınırlaması yoktur.

Tarafsızlığını şüpheyeye düşürecek sebeplerden dolayı bir hakim reddi, ilk derece mahkemelerinde sanığın

sorgusu başlayıncaya kadar istenebilir. Bu sebepler sorgudan sonra öğrenilmiş ise hakim reddi 7 gün içinde

istenebilir.

Hakimin reddi istemi konusunda mensup olduğu mahkeme karar verir. Ancak, reddi istenen hakim müzakereye

katılamaz. Bu nedenle mahkeme oluşamaz ise bu konuda başka bir mahkeme karar verir.

- Ret isteminin kabul edilmemesine ilişkin kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir.

- Ret isteminin kabulüne ilişkin kararlar kesindir.

- Reddi istenen hakim, ret hakkında bir karar verinceye kadar yalnız gecikmesinde sakınca olan işlemleri yapar.

* Zabıt katibinin reddi veya çekinmesi

Hakimin reddinde olduğu gibi, zabıt katibinin de reddi veya çekinmesi mümkündür. Zabıt katibinin reddi hakkında

karar yanında çalıştığı mahkeme başkanı veya hakim tarafından verilir.

3

V. GÖREV VE YETKİ

A. GÖREV (MADDE YÖNÜNDEN YETKİ)

Genel görevli ceza mahkemeleri aşağıdakilerdir:

- 1) Sulh ceza mahkemesi
- 2) Asliye ceza mahkemesi
- 3) Ağır ceza mahkemesi

Yüksek görevli mahkeme: Asliye ceza mahkemesi, sulh ceza mahkemesine göre yüksek görevli

(üst dereceli)

mahkemedir. Ağır ceza mahkemesi ise hem sulh ve hem de asliye ceza mahkemesine göre yüksek görevli mahkemedir.

- Görev mahkeme tarafından re'sen dikkate alınır. Görevsizlik kararı mahkemece re'sen verilebilir, talebe gerek yoktur.

- Görevsizlik iddiası yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir. Aynı şekilde görevsiz mahkeme yargılamanın her aşamasında re'sen görevsizlik kararı verebilir.

İstisna: Duruşmaya başlandıktan sonra suçun hukuki niteliğinin değiştiğinden bahisle görevsizlik kararı verilerek

dosya alt dereceli mahkemeye gönderilemez. Yani yüksek görevli mahkeme en geç duruşma başlayıncaya kadar

görevsizlik kararı verebilir.

Örneğin sulh ceza mahkemesi davanın asliye ceza mahkemesinin görevine girdiğini düşünüyorsa her zaman

görevsizlik kararı verebilir. Buna karşılık, asliye ceza mahkemesi suçun hukuki niteliğinin değiştiğini ileri sürerek

davanın sulh ceza mahkemesinin görevine girdiğini düşünüyorsa duruşma başlayıncaya kadar görevsizlik kararı

vermelidir; bu süre içinde görevsizlik kararı vermezse yargılamaya devam etmelidir.

- Görevsizlik kararı veren mahkeme işi görevli mahkemeye gönderir.

- Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevsiz mahkemenin yaptığı işlemler geçersizdir.

- Görevsizlik kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir. (Adli yargı içerisindeki mahkemeler bakımından)

* Görevde uyumsuzluk: Görev konusunda mahkemeler arasında uyumsuzluk çıktığında, görevli mahkemeyi ortak

yüksek görevli mahkeme belirler.

B. YETKİ (YER YÖNÜNDEN YETKİ)

- Yetkisizlik iddiası her zaman ileri sürülemez. Yetkisizlik iddiası ilk derece mahkemelerinde duruşmada sanığın

sorgusundan önce bildirilmelidir. Bu aşamalardan sonra yetkisizlik kararı verilemez.

- Yetkisizlik kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

- Yetkili olmayan hakim veya mahkemece yapılan işlemler, sadece yetkisizlik nedeniyle geçersiz sayılmaz. Yani

yetkisiz hakim veya mahkemenin yapmış olduğu işlemler geçerlidir.

* Türkiye'de işlenen suçlarda yetki (ana kural)

1) Genel yetkili mahkeme suçun işlendiği yer mahkemesidir.

» Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son

suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.

» Suç, bir basılı eserle işlenmişse, eserin yayım merkezi olan yer ve eserin basıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

Şikâyeteye bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer

mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi

de yetkilidir.

2) Suçun işlendiği yer belli değilse, şüpheli veya sanığın yakalandığı yer mahkemesi yetkilidir

3) Şüpheli veya sanık yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

4) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi

yetkilidir.

5) Mahkemenin bu suretle de belirlenmesi olanağı yoksa, ilk usul işleminin yapıldığı yer mahkemesi yetkilidir.

4

* Yabancı ülkede işlenen suçlarda yetki

Yabancı ülkede işlenen ve Türkiye'de soruşturulması ve kovuşturulması gereken suçlarda:

1) Şüpheli veya sanığın yakalandığı yer mahkemesi yetkilidir.

2) Şüpheli veya sanık yakalanmamışsa yerleşim yeri mahkemesi yetkilidir.

3) Şüpheli veya sanığın Türkiye'de yerleşim yeri yoksa Türkiye'de en son adresinin bulunduğu yer mahkemesi

yetkilidir.

4) Yetkili mahkemenin bu şekilde de belirlenmesi mümkün değilse, yetkili mahkeme, Adalet Bakanının istemi ve

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının başvurusu üzerine Yargıtay tarafından belirlenir.

5) Yabancı ülkelerde bulunup da diplomatik bağışıklıktan yararlanan Türk kamu görevlilerinin işledikleri

suçlardan dolayı yetkili mahkeme Ankara mahkemesidir.

* Deniz, hava ve demiryolu taşıtlarında veya bu taşıtlarla işlenen suçlarda yetki

1) Suç, Türk bayrağını taşıma yetkisine sahip olan bir gemide veya böyle bir taşıt Türkiye dışında iken işlenmişse,

geminin ilk uğradığı Türk limanında veya bağlama limanında bulunan mahkeme yetkilidir.

2) Türk bayrağını taşıma hakkına sahip olan hava taşıtları ile demiryolu taşıtları hakkında da aynı kural geçerlidir.

3) Ülke içerisinde deniz, hava veya demiryolu taşıtlarında ya da bu taşıtlarla işlenen suçlarda, bunların ilk ulaştığı

yer mahkemesi de yetkilidir.

4) Çevreyi kirletme suçu, yabancı bayrağı taşıyan bir gemi tarafından Türk kara suları dışında işlendiği takdirde,

suğun işlendiği yere en yakın veya geminin Türkiye'de ilk uğradığı limanın bulunduğu yer mahkemesi yetkilidir.

* Davanın nakli

1) Yetkili hakim veya mahkeme, hukuki veya fiili sebeplerle görevini yapamıyorsa, davanın nakline yüksek görevli

mahkeme karar verir.

2) Kamu güvenliği nedeniyle davanın nakline Adalet Bakanının istemi üzerine Yargıtay karar verir.

* Yetkide uyuşmazlık: Yetki konusunda mahkemeler arasında uyuşmazlık çıktığında, yetkili mahkemeyi ortak

yüksek görevli mahkeme belirler.

* Ulusal yetki uyuşmazlığı: Türk ceza mahkemeleri ile yabancı devlet mahkemeleri arasında yetki uyuşmazlığını

Lahey'deki Milletlerarası Adalet Divanı çözer.

VI. ESKİ HALE GETİRME

- Kusuru olmaksızın bir süreyi geçirmiş olan kişi, eski hale getirme isteminde bulunabilir.

- Eski hale getirme dilekçesi, engelin kalkmasından itibaren 7 gün içinde verilmelidir.

VII. DELİLLER VE DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ceza muhakemesi hukukunda hukuka uygun bir yolla elde edilmiş olmak ve akli olmak koşuluyla her şey delil

olabilir, her şey her şeyle ispat edilebilir. Her zaman delil ileri sürülebilir. Kesin delil yoktur, deliller mahkemeyi

bağlamaz. İspat yükü yoktur, mahkeme her şeyi re'sen araştırır.

A. TANIK BEYANI

Yalan tanıklıktan mahkum olanlar, çocuklar, akıl hastaları da tanık olabilir. Ancak sanık ve katılan tanık değildir ve

yeminsiz dinlenir.

Tanık doğruyu söyleyeceği hususunda dinlenmeden önce veya sonra yemin eder. Soruşturma evresinde

Cumhuriyet savcıları da dinlenen tanıklara yemin verdirirler.

Yalan tanıklık eden kişi yalan tanıklık suçundan cezalandırılır.

Yasal bir sebep olmaksızın tanıklıktan veya yeminden çeken tanık hakkında 3 aya kadar disiplin hapsi verilebilir.

Kişi, tanıklığa ilişkin yükümlülüğüne uygun davranması halinde, hemen serbest bırakılır.

Tanıkların dinlenmesi sırasındaki görüntü veya sesler kayda alınabilir.

5

* Tanıklıktan çekinme

1. Şüpheli veya sanığa olan yakınlıkları sebebiyle tanıklıktan çekinebilecekler:

a) Şüpheli veya sanığın nişanlısı

b) Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi

c) Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoy

d) Şüpheli veya sanığın 3. derece dahil kan veya 2. derece dahil kayın hısımları

e) Şüpheli veya sanıkla aralarında evlatlık bağı bulunanlar

Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir.

Bu kimseler,

dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.

Bu kişiler tanıklıktan çekinmezse, yemin verip vermemek mahkemenin takdirine bağlıdır. Ancak, mahkeme yemin

teklif etse dahi tanık yemin etmekten çekinebilir.

2. Meslekleri ve sürekli uğraşları sebebiyle öğrendikleri bilgiler konusunda tanıklıktan çekinmesi gerekenler:

a) Avukatlar veya stajyerleri veya yardımcıları

b) Hekimler, diş hekimleri, eczacılar, ebeler ve bunların yardımcıları ve diğer bütün tıp meslek veya sanatları mensupları

c) Mali işlerde görevlendirilmiş müşavirler ve noterler

(b) ve (c) bendinde gösterilen kişiler sır sahibi rıza gösterirse tanıklıktan çekinemezler. Avukatlar veya stajyerleri

veya yardımcıları ise sır sahibi rıza gösterse bile tanıklıktan çekinebilirler.

3. Tanıklıktan kısmi çekinme: Tanık, kendisini ve yakınlarını ceza kovuşturmasına uğratabilecek nitelikte olan

sorulara cevap vermekten çekinebilir Tanığa cevap vermekten çekinebileceği önceden bildirilir.

Bunların dışında Cumhurbaşkanı kendi takdiri ile tanıklıktan çekinebilir¹.

* Yemin verilmesi yasak olan tanıklar

a) 15 yaşını doldurmamış olanlar

b) Ayırt etme gücüne sahip olmamaları nedeniyle yeminin niteliği ve önemini kavrayamayanlar

c) Soruşturma veya kovuşturma konusu suçlara iştiraktan veya bu suçlar nedeniyle suçluyu kayırmaktan ya da suç

delillerini yok etme, gizleme veya değiştirmekten şüpheli, sanık veya hükümlü olanlar

C. BİLİRKİŞİ

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren konularda hakim veya mahkeme bilirkişinin oy ve görüşüne

başvurulabilir. Ancak hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözülmesi olanaklı konularda

bilirkişi dinlenemez. Soruşturma evresinde savcı da bilirkişi atayabilir. Bilirkişiler, gerçek veya tüzel kişiler

arasından seçilirler. Bilirkişiler görevini tarafsız yapacaklarına dair yemin ederler.

- Bilirkişinin görevini yerine getireceği süre en çok 3 aydır. Bu süre 3 ay daha uzatılabilir.

- Bilirkişi raporunda, hakim tarafından yapılması gereken hukuki değerlendirmelerde bulunulamaz.

- Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için şüpheli veya sanık dışındaki kimselerin de

bilgilerine başvurabilir.

* Bilirkişinin reddi veya çekinmesi: Hakimin reddinde olduğu gibi bilirkişinin de reddi mümkündür.

Cumhuriyet

savcısı, katılan, vekil, şüpheli veya sanık, müdafii veya kanuni temsilci bilirkişinin reddini

isteyebilirler.

Bilirkişinin geçerli sebeplerle kendiliğinden çekinmesi de mümkündür.

Yasal bir sebep olmaksızın bilirkişilikten veya yeminden çekinen kişi hakkında 3 aya kadar disiplin hapsi

verilebilir. Kişi bilirkişilik yükümlülüğünü yerine getirirse hemen serbest bırakılır.

1 Cumhurbaşkanı tanıklık yapmayı istemesi halinde beyanı konutunda alınabilir ya da yazılı olarak gönderebilir.

6

D) GÖZLEM ALTINA ALMA

Fiili işlediği yolunda kuvvetli şüpheler bulunan şüpheli veya sanığın akıl hastası olup olmadığını saptamak için

resmi bir sağlık kurumunda gözlem altına alınmasına karar verilebilir.

Gözlem altına alma kararı, soruşturma evresinde sulh ceza hakimi, kovuşturma evresinde mahkeme tarafından

verilebilir.

Cumhuriyet savcısı gözlem altına alma kararı veremez.

Gözlem altına alınan şüpheli veya sanığın müdafii yoksa kendisine zorunlu müdafii atanır.

Gözlem altına alınma kararına karşı itiraz yoluna gidilebilir.

E) KEŞİF

Keşif, suçun işlendiği yerin, suç eşyasının, suç izlerinin incelemesidir. Keşif, hakim veya mahkeme veya naip

hakim ya da istinabe olunan hakim veya mahkeme ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde

Cumhuriyet savcısı

tarafından yapılır.

Adli kolluk keşif yapamaz.

VII. KORUMA TEDBİRLERİ

A. YAKALAMA VE GÖZALTI

Yakalanan kişi Cumhuriyet savcısının kararıyla gözaltına alınabilir. Gözaltı süresi, zorunlu yol süresi hariç,

yakalama anından itibaren 24 saati geçemez. Yakalama yerine en yakın hakim veya mahkemeye gönderilme için

zorunlu yol süresi ise 12 saatten fazla olamaz.

İstisna: Toplu olarak işlenen suçlarda, Cumhuriyet savcısı gözaltı süresinin, her defasında 1 gün geçmemek

üzere, 3 gün süreyle uzatılmasına yazılı olarak emir verebilir.

İtiraz: Yakalama işlemine, gözaltına alma ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin Cumhuriyet savcısının yazılı

emrine karşı, yakalanan kişi, müdafii veya kanuni temsilcisi, eşi ya da 1. veya 2. derecede kan hısımlı, hemen

serbest bırakılmayı sağlamak için sulh ceza hakimine başvurabilir. Sulh ceza hakimi 24 saat dolmadan başvuruyu

sonuçlandırır.

B. TUTUKLAMA

Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren olguların ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, tutuklama

kararı verilebilir.

* Tutuklama nedenleri:

1. Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

2. Şüpheli veya sanığın davranışları;

a. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

b. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma, hususlarında kuvvetli şüphe

oluşturuyorsa.

- Soruşturma evresinde tutuklama kararı savcının istemi üzerine sulh ceza hakimi tarafından verilir.

- Kovuşturma evresinde tutuklama kararı mahkemece verilir.

- Cumhuriyet savcısı veya kolluk tutuklama kararı veremez. Ancak, soruşturma evresinde savcı adli kontrol veya

tutuklamanın artık gereksiz olduğu kanısına varacak olursa, şüpheliyi re'sen serbest bırakabilir.

- Tutuklama hakkında verilen kararlara karşı itiraz kanun yoluna gidilebilir.

Not: Yukarıda yer alan tutuklama şartlarının oluşması durumunda hakim veya mahkeme tutuklama kararı vermek

zorunda değildir. Hakim veya mahkeme tutuklama yerine adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar verebilir.

- Yabancı ülkede bulunan kaçaklar hakkında gıyabi tutuklama kararı verilebilir.

- Türkiye'de bulunan kaçaklar hakkında ise gıyabi tutuklama kararı verilemez.

- Ancak hem Türkiye'de hem de yabancı ülkede bulunan kaçaklar hakkında yakalama emri düzenlenebilir.

* Tutuklama kararı verilemeyecek hal

7

- Sadece adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının üst sınırı 1 yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemez.

* Tutuklulukta geçecek süre

- Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok 1 yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde 6

ay daha uzatılabilir.

- Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok 2 yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde 3 yıl

daha uzatılabilir.

- Şüpheli veya sanığın tutukluluk halinin devamının gerekip gerekmeyeceği en geç 30 günde bir gözden geçirilir.

C. ADLİ KONTROL

Tutuklama nedenlerinin varlığı halinde, (kural olarak) üst sınırı 3 yıl veya daha az hapis cezasını

gerektiren bir suç

sebebiyle şüphelinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

Yurt dışına çıkamama, hakim tarafından belirlenen yerlere, belirtilen süreler içinde düzenli olarak başvurmak, silah

bulunduramamak veya taşıyamamak, taşıt kullanamamak, uyuşturucu veya alkol bağımlılığından arınmak

amacıyla hastaneye yatmak, güvence miktarını yatırmak adli kontrole örnek olarak sayılabilir.

- Soruşturma evresinde adli kontrol kararı savcının istemi üzerine sulh ceza hakimi tarafından verilir.

- Kovuşturma evresinde adli kontrol kararı mahkemece karar verilir.

Cumhuriyet savcısı veya kolluk tarafından adli kontrol kararı verilemez.

- Adli kontrole ilişkin kararlara itiraz edilebilir.

D. ARAMA

- Arama, hakim kararı ile, gecikmesinde sakınca varsa savcının yazılı emri ile, savcıya ulaşılamıyorsa kolluk

amirinin yazılı emri ile yapılır.

- Ancak, konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda arama, kolluk amirinin yazılı emri ile yapılamaz.

F. ELKOYMA

Arama, hakim kararı ile, gecikmesinde sakınca varsa savcının yazılı emri ile, savcıya ulaşılamıyorsa kolluk

amirinin yazılı emri ile yapılır.

Hakim kararı olmaksızın yapılan elkoyma işlemi, 24 saat içinde görevli hakim onayına sunulur.

Hakim, kararını

elkoymadan itibaren 48 saat içinde açıklar; aksi halde elkoyma kendiliğinden kalkar.

M. KORUMA TEDBİRLERİ NEDENİYLE TAZMİNAT: Hakkında haksız veya ölçüsüz koruma tedbiri

uygulanan ve hakları ihlal edilen kişiler maddi ve manevi zararlarını devletten tazminat olarak isteyebilirler.

İstemi, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesi karara bağlar.

X. CEZA MUHALEMESİNİN EVRELERİ

A. SORUŞTURMA EVRESİ

Soruşturma evresi gizlidir, yazılıdır, kamusaldır ve dağınıktır.

Soruşturma işlemleri bizzat savcılık tarafından veya savcılık adına adli kolluk (polis, jandarma, gümrük muhafaza

görevlileri ve sahil güvenlik görevlileri) tarafından yapılır. Soruşturma işlemlerini idare etme ve sonuç çıkarma

savcılık makamına aittir. Soruşturma evresinde savcı tanık dinleyebilir, bilirkişi görevlendirebilir, gecikmesinde

sakınca bulunan hallerde keşif yapabilir, yer gösterme işlemi yapabilir. Savcı sadece sanık aleyhine değil sanık

lehine olan delilleri de toplar.

İstisna: Suçüstü hali ile gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, Cumhuriyet savcısına erişilemiyorsa veya olay

genişliği itibarıyla Cumhuriyet savcısının iş gücünü aşıyorsa, sulh ceza hakimi de bütün soruşturma işlemlerini

yapabilir.

Soruşturma evresinde hakim kararıyla yapılması gereken işlemler de sulh ceza hakimi tarafından yapılır. Örneğin

soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına savcının istemi üzerine sulh ceza hakimi karar verir.

2 Yurt dışına çıkamama ve güvence miktarını yatırmak adli kontrol tedbiri bakımından 3 yıllık şart aranmaz.

8

1. Kovuşturmayla yer olmadığı kararı: Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması

için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hallerinde

kovuşturmayla yer olmadığına karar verir.

İtiraz: Suçtan zarar gören, bu karara karşı 15 gün içinde, savcının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza

mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanına itiraz edebilir.

2. Kamu davasının açılması: Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluştuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler. Savcının düzenlediği iddianame mahkeme tarafından 15 gün içinde eksik ve hatalı noktaların tamamlanması için

savcılığa iade edilebilir. Aşağıdaki belirtilen şekilde düzenlenen iddianameler iade edilebilir.

» Unsurları (CMK m.170) eksik olarak düzenlenen.

» Suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan mevcut bir delil toplanmadan düzenlenen.

» Önödeme tabi olduğu halde önödeme uygulanmaksızın düzenlenen.

» Uzlaşmaya tabi olduğu halde uzlaşma uygulanmaksızın düzenlenen.

- 15 gün içinde iade edilmeyen iddianame kabul edilmiş sayılır.

- Suçun hukuki nitelendirilmesi sebebiyle iddianame iade edilemez.

- İade kararına karşı Cumhuriyet savcısı itiraz edebilir.

Mahkemenin iddianameyi kabul etmesi halinde kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar.

B. KOVUŞTURMA EVRESİ

İddianamenin kabulüyle, kamu davası açılmış olur ve kovuşturma evresi başlar. Bu evrede mahkeme duruşma

günü belirler ve iddianame çağrı kağıdı ile birlikte sanığa tebliğ olunur. Çağrı kağıdının sanığa tebliğiyle duruşma

günü arasında en az 1 hafta süre bulunması gerekir.

*Duruşmanın açıklığı veya kapalılığı

Duruşma kural olarak herkese açıktır. Ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı

hallerde, duruşmanın kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir. Yine sanık, 18 yaşını doldurmamış ise

duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.

*Doğrudan soru yöneltme

Aşağıdaki kişiler sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine

uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler:

a) Cumhuriyet savcısı

b) Müdafî

c) Vekil

d) Kurul halinde çalışan mahkemelerde, kurulu oluşturan hakimler

Sanık ve katılan, mahkeme başkanı veya hakim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yani doğrudan soru soramazlar.

Yöneltilemeyen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir.

* Duruşmanın sona ermesi ve hüküm

Duruşma sonucunda mahkeme vicdani kanaatine göre hüküm verir. Hükümlere karşı istinaf ve temyiz kanun

yoluna gidilir (itiraz yoluna gidilemez). Aşağıdaki kararlar hüküm sayılır:

1) Beraat

2) Ceza verilmesine yer olmadığı

3) Mahkumiyet

4) Güvenlik tedbirine hükmedilmesi

5) Davanın reddi

6) Düşme

7) Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı

Not: Durma kararı veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı hüküm değildir.

9

* Kamu davasına katılma

Mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki

kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikayetçi olduklarını bildirerek kamu davasına

katılabilirler.

Kanun yolu muhakemesinde davaya katılma isteğinde bulunulamaz.

Katılma istemi mahkemeye dilekçe verme veya tutanağa geçirilmek suretiyle sözlü olarak yapılabilir. Bu istem

üzerine mahkeme katılmanın uygun olup olmadığına karar verir.

Katılanın bazı hakları:

Avukat görevlendirilmesi: Mağdur veya suçtan zarar gören, davaya katıldığında, cinsel saldırı suçu ile alt sınırı 5 yıldan fazla hapis cezasını gerektiren suçlarda mahkemeden istemesi halinde, baro tarafından bir avukat (vekil) görevlendirilir. Mağdur veya suçtan zarar görenin çocuk, sağır ve dilsiz veya kendisini savunamayacak derecede akıl hastası olması halinde avukat görevlendirilmesi için istem aranmaz. Kanun yollarına başvurma: Katılan, Cumhuriyet savcısına bağlı olmaksızın kanun yollarına başvurabilir. Karar, katılanın başvurusu üzerine bozulursa, Cumhuriyet savcısı işi yeniden takip eder. Hakim reddini isteme Bilirkişinin reddini isteme Alınacak kararlara karşı görüş bildirme. Mahkeme başkanı veya hakim aracılığıyla tanığa, sanığa, bilirkişiye soru sorma. Katılmadan önce verilmiş olan kararlar katılana tebliğ edilmez. Katılan, vazgeçerse veya ölürse katılma hükümsüz kalır. Mirasçılar, katılanın haklarını takip etmek üzere davaya katılabilirler.

IX. KANUN YOLLARI

* Olağan kanun yollarına başvurma hakkı olanlar:

- 1) Cumhuriyet savcısı
- 2) Şüpheli veya sanık
- 3) Katılan, katılma isteği karara bağlanmamış, reddedilmiş veya duruşmadan haberdar edilmemiş ancak katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar
- 4) Avukat (Müdafii veya vekil)
- 5) Şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi
- 6) Şüpheli veya sanığın eşi

*Olağan kanun yolları: Henüz kesinleşmemiş olan kararlara karşı gidilebilen kanun yollarına olağan kanun

yolları denir. Olağan kanun yolları aşağıdakilerdir.

1. İtiraz: Hakim kararları ile kanunun gösterdiği hallerde, mahkemenin ara kararlarına karşı 7 gün içinde itiraz

yoluna gidilebilir.

2. İstinaf: İlk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı 7 gün içinde istinaf yoluna başvurulabilir. İstinaf mahkemesi bölge adliye mahkemesidir.

3. Temyiz: Bölge adliye (istinaf) mahkemesinin bozma dışında kalan hükümlerine karşı 7 gün içinde temyiz

yoluna gidilebilir. Temyiz mahkemesi Yargıtay'dır.

* Olağanüstü kanun yolları: Kesinleşmiş kararlara karşı başvuru kanun yollarına olağanüstü kanun yolları

denir. Olağan kanun yolları aşağıdakilerdir.

1. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı

Yargıtay ceza dairelerinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, 30 gün içinde Ceza Genel Kuruluna

itiraz edebilir. Sanığın lehine itirazda süre aranmaz.

2. Kanun yararına bozma (Yazılı emir)

İstinaf veya temyiz yolundan geçmeksizin kesinleşen karar veya hükümlere karşı Adalet

Bakanlığının yazılı emri

üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı bu yola başvurulabilir. Bu başvuruyu Yargıtay ceza dairesi inceler ve

kararını verir.

3. Yargılamanın yenilenmesi

10

ÖZET

I. İTİRAZ KANUN YOLUNA GİDİLEBİLEN KARARLAR

- 1) Görevsizlik
- 2) Yetkisizlik
- 3) Gözlem altına alma
- 4) Tutuklama-tutuklamama
- 5) Adli kontrol
- 6) İddianamenin iadesi (sadece savcı itiraz edebilir)

- 7) Durma kararı
 - 8) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması
 - 9) Hakim reddi talebinin kabul edilmemesi
 - 10) Eski hale getirme talebinin kabul edilmemesi
 - 11) Disiplin hapsi
- II. HÜKÜM SAYILAN MAHKEME KARARLARI
(İTİRAZ DEĞİL, TEMYİZ KANUN YOLUNA GİDİLEBİLEN KARARLAR)

- 1) Beraat
- 2) Ceza verilmesine yer olmadığı
- 3) Mahkumiyet
- 4) Güvenlik tedbirine hükmedilmesi
- 5) Davanın reddi
- 6) Düşme
- 7) Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik

Dikkat: Durma kararı hüküm değildir.

III. SADECE HAKİM VEYA MAHKEME KARARIYLA YAPILABİLEN İŞLEMLER
(SAVCININ KARARIYLA YAPILAMAYAN İŞLEMLER)

- 1) Tutuklama
- 2) Adli kontrol
- 3) Gözlem altına alma

IV. GECİKMESİNDE SAKINCA BULUNAN HALLERDE SAVCININ KARARIYLA
YAPILABİLEN İŞLEMLER

- 1) Keşif
- 2) Arama
- 3) Elkoyma

* Savcıya erişilmiyorsa arama (konutta arama hariç) veya elkoyma kolluk amirinin kararıyla da yapılabilir.

VII. SORUŞTURMA EVRESİNDE SAVCININ YAPABİLECEĞİ DİĞER İŞLEMLER

- 1) Gözaltına alma
- 2) Toplu suçlarda gözaltı süresinin uzatılması
- 3) Bilirkişi atama
- 4) Yemin verdirerek tanık dinleme
- 5) Tutuklu veya adli kontrol altındaki şüpheliyi re'sen serbest bırakma